

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

13 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Ewa Stefańska

SSN Marcin Trzebiatowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 13 stycznia 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M.D.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 24 marca 2020 r., I AGa 70/19,

w sprawie z powództwa M.D.

przeciwko S.K. i M.C.

o odszkodowanie,

**uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie
w całości i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Ewa Stefańska
(P.H.)

Adam Doliwa

Marcin Trzebiatowski

UZASADNIENIE

M.D. wniósł o zasądzenie od pozwanych S.K. i M.C. kwoty 100 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 21 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 12 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 100 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 21 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty (pkt I) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt II).

Wyrokiem z 24 marca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie zmienił w całości zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo (pkt I lit. a) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

Sąd Apelacyjny podzielił w pełni ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjął je za własne. Zgodnie z tymi ustaleniami powód na zlecenie pozwanych wykonywał międzynarodowy przewóz towarów z Polski do Słowenii. Towar był sprzedawany M. s.r.t. w P.

Podczas wykonywania przewozu pozwani zmienili miejsce dostarczenia towaru na B. w C. Powód dotarł na miejsce 28 stycznia 2015 r., gdzie towar w postaci liści tytoniowych został zajęty przez chorwacką policję jako nielegalny. Powód otrzymał od pozwanych część dokumentacji przewozu, ale nie zawierała ona potwierdzenia uiszczenia akcyzy.

28 kwietnia 2016 r. Regionalna Służba Celną Z. wydała decyzję podatkową sygn. akt [...], której przedmiotem było zobowiązanie do zapłaty solidarnie przez powoda oraz M.W., R.F. i L.F. kwoty 1 327 140 kun tytułem akcyzy od przewożonego przez powoda tytoniu oraz 156 375,35 kun z tytułu odsetek od powyższej należności. Przyczyną wydania wskazanej decyzji był brak opłacenia przez pozwanych akcyzy od przewożonego przez powoda towaru.

20 maja 2016 r. powód odwołał się od decyzji organu pierwszej instancji, podnosząc m.in. brak uwzględnienia w decyzji odpowiedzialności podatkowej większej liczby uczestników, dokonywanie przewozu w ramach wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów, zbyt szerokie rozumienie pojęcia „tytoń do palenia”, oraz szereg innych naruszeń prawa materialnego i procesowego.

Powód pismem z 7 czerwca 2016 r. wezwał pozwanych do solidarnej zapłaty odszkodowania. W odpowiedzi pozwani wskazali, iż powód nie poniósł szkody, gdyż złożenie odwołania niewątpliwie byłoby skuteczne.

22 maja 2017 r. niezależny sektor do procedury administracyjnej drugiej instancji Ministerstwa Finansów wydał decyzję utrzymującą orzeczenie organu pierwszej instancji. Zgodnie z treścią decyzji chorwackie organy podatkowe oraz sądy administracyjne uznają, iż pojęcie tytoniu do palenia należy rozumieć szeroko i obejmuje on również liście tytoniu niewymagające ich obróbki przemysłowej dla konsumpcji, gdzie ich rozdrobnienie nie jest uznawane za obróbkę przemysłową. Powyższa decyzja została zaskarżona do Sądu Administracyjnego w Zagrzebiu.

6 czerwca 2018 r. wobec M.D. wszczęto postępowanie egzekucyjne w celu wyegzekwowania kwoty 1 016 066,50 zł, co stanowiło wykonanie wskazanych decyzji chorwackich organów podatkowych.

Sąd odwoławczy uzupełniając ustalił, że w sądowym postępowaniu administracyjnym skarga powoda na decyzję organu podatkowego drugiej instancji z 22 maja 2017 r. została oddalona. Skoro decyzja jest ostateczna i nie została wyeliminowana z obrotu prawnego to sąd cywilny musi przyjmować, że ciąży na nim zobowiązanie podatkowe z tytułu akcyzy. Obowiązuje bowiem zasada uwzględniania przez sądy powszechne skutków prawnych orzeczeń organów administracyjnych, która ma swoje źródło w prawnym rozgraniczeniu drogi sądowej i drogi administracyjnej.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie skargę kasacyjną wywiódł powód.

M.D. zaskarżył orzeczenie w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 415 k.c.; art. 11 ust. 2 Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR); art. 11 ust. 1, art. 7 ust. 1 lit. c oraz art. 10 CMR; art. 5 k.c.; art. 782 k.c.; art. 8 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2025 r., poz. 126); art. 9b ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 99a ust. 1 ustawy o podatku akcyzowym; art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku akcyzowym; art. 21 ust. 1 pkt 1, art. 78 ust. 1 i 4 oraz art. 21 ust. 2 pkt 3 chorwackiej ustawy o akcyzie; art. 338 k.c.; art. 443 k.c.; art. 361 § 2 k.c.

- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 2 § 1 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i orzeczenie co do istoty sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwani wniesli o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda okazała się zasadna.

Ocena trafności zarzutów kasacyjnych sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy w okolicznościach sprawy powód, jako przewoźnik, ponosi odpowiedzialność za brak opłacenia akcyzy na przewożony towar.

Według art. 11 Konwencji CMR, powinność formalnego przygotowania dokumentów i odpowiedniego poinformowania (poinstruowania) przewoźnika odnośnie do formalnych wymogów przewozu transgranicznego i wydania towaru, związanych z prawną specyfiką towaru (w tym zwłaszcza umożliwienia zgodnego z prawem przewiezienia towaru przez granicę - na obszar jurysdykcji skarbowej kraju importu) - spoczywa na nadawcy. Niewykonanie tych powinności sankcjonowane jest odpowiedzialnością odszkodowawczą nadawcy względem przewoźnika.

Skarżący słusznie podnosi, że Sąd Apelacyjny dokonał nieprawidłowej wykładni art. 11 Konwencji CMR. Z powołanego przepisu wprost wynika, że obowiązek skompletowania wszystkich niezbędnych dokumentów spoczywa na nadawcy.

Przenosząc powyższe na kanwę niniejszej sprawy stwierdzić należy, że pozwani nie sprostali ciążącemu na nich obowiązkowi. Podkreślenia wymaga, że przewoźnik nie jest zobowiązany do sprawdzenia prawidłowości dostarczonych dokumentów. Z art. 11 ust. 2 CMR wprost wynika odpowiedzialność nadawcy względem przewoźnika za wszelkie szkody.

Przewoźnik nie ma obowiązku sprawdzenia, czy przekazane mu informacje lub dokumenty są ściśle bądź dostateczne. Odpowiedzialność nadawcy oparta jest o zasadę ryzyka (zatem niezależna jest od winy nadawcy). Jediną przewidzianą

przez art. 11 przesłanką egzoneracyjną jest wykazanie, że przewoźnik ponosi winę za szkodę.

Art. 11 ust. 2 Konwencji CMR nie zdejmuje z przewoźnika ryzyka ponoszenia konsekwencji, jakie przepisy obcego prawa celnego (podatkowego) przewidują w sytuacji przedstawienia niewłaściwych dokumentów lub niedopełnienia określonych obowiązków. Wniosek ten odnieść jednak należy wyłącznie do ewentualnej odpowiedzialności przewoźnika ponoszonej bezpośrednio przed podmiotami trzecimi, w szczególności organami celnymi. Skoro bowiem przepisy art. 11 Konwencji CMR regulują (podobnie jak cała Konwencja) jedynie prawa i obowiązki stron umowy przewozu, to oczywistym jest, iż nie mogą dotyczyć obowiązków, jakie ciążą na uczestnikach procesu transportowego wynikających z prawa celnego. Z tego też względu, co do zasady, podzielić należało zapatrywanie, iż przewoźnik, w związku z niedochowaniem określonych formalności celnych przez nadawcę, ponosi odpowiedzialność według prawa publicznego zgodnie z przepisami regulującymi zakazy i nakazy przed osobami trzecimi bądź instytucjami celnymi. Nie zwalnia to jednak nadawcy od obowiązku naprawienia szkody w majątku przewoźnika w sytuacji, gdy odpowiedzialność przewoźnika wynika z niewywiązania się przez nadawcę z powinności określonych w art. 11 Konwencji CMR.

W świetle art. 11 Konwencji CMR powinność formalnego przygotowania dokumentów i odpowiedniego poinformowania (poinstruowania) przewoźnika, co do formalnych wymogów przewozu transgranicznego i wydania towaru, związanych z prawną specyfiką towaru (w tym zwłaszcza umożliwienia zgodnego z prawem przewiezienia towaru przez granicę - na obszar jurysdykcji skarbowej kraju importu), spoczywa na nadawcy. Niewykonanie tych powinności sankcjonowane jest odpowiedzialnością odszkodowawczą nadawcy względem przewoźnika.

Jak przy tym wskazuje się w literaturze przedmiotu, odpowiedzialność nadawcy jest bardzo rygorystyczna. Jedyną przesłanką zwalniającą jest wina przewoźnika. Ciężar wykazania istnienia winy przewoźnika spoczywa po stronie nadawcy. Wystarczające jest przy tym udowodnienie jakiegokolwiek winy (umyślnej, niedbalstwa, lekkomyślności). Nie jest przy tym konieczne, aby wina przewoźnika miała charakter wyłączny; wystarczające jest wykazanie zawinionego przyczynienia

się po stronie przewoźnika. Może to dotyczyć np. sytuacji, w której przewoźnik doradzał nadawcy przy sporządzaniu dokumentów niezbędnych do odprawy celnej (M.A. C., (...) of G..., s. 70; odmiennie jednak C. d'A. de P. w wyroku z dnia 27 stycznia 1971 r., BT 1971, s. 115, oraz OLG K. w wyroku z 21 maja 1982 r., TR 1985, s. 127). O winie przewoźnika można też mówić wówczas, gdy przewoźnik, który stwierdził brak dokumentów, nie zażądał od nadawcy ich dostarczenia, ale wystąpił o nie samodzielnie, a uzyskane przez niego dokumenty okazały się wadliwe (por. D. Ambrożuk. K. Wesołowski, komentarz do art. 11 Konwencji CMR, LEX 2015).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd drugiej instancji winien także zbadać winę po stronie nadawcy, jak również rozważyć fakt poniesienia szkody w majątku przewoźnika.

Rację ma bowiem skarżący, iż Sąd drugiej instancji naruszył art. 415 k.c., dokując jego błędnej wykładni. Zdarzeniem sprawczym w rozumieniu art. 415 k.c. jest zarówno działanie, jak i zaniechanie. Pierwsze polega na zachowaniu się aktywnym, drugie na zachowaniu się biernym. Zaniechanie może być uznane za „czyn” wtedy, gdy wiąże się z ciążącym na sprawcy obowiązkiem czynnego działania i niewykonaniem tego obowiązku. Zgodnie z dominującym stanowiskiem doktryny i orzecznictwa, pojęcie bezprawności należy na gruncie art. 415 k.c. rozumieć szeroko, jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym, na który składa się nie tylko ustawodawstwo, ale także obowiązujące w społeczeństwie zasady współżycia społecznego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 września 1986 r., IV CR 279/86; z 10 lutego 2010 r., V CSK 287/09; z 2 grudnia 2003 r., III CK 430/03, OSNC 2005, Nr 1, poz. 10 oraz z dnia 6 października 2011 r., V CSK 414/10). Ponownego rozważenia i analizy wymaga niedopełnienie przez pozwanych obowiązków wynikających z umowy w zakresie opłaty akcyzy za przewożony towar.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Ewa Stefańska

Adam Doliwa

Marcin Trzebiatowski

(P.H.)

[a.ł.]